

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen ikääntyneille suunnattujen asumispalvelujen myöntämisen perusteet

Myöntämisen perusteet ja sisältö 1.1.2024 alkaen

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen aluehallitus 21.8.2024

Sisällysluettelo

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen ikääntyneille suunnattujen asumispalvelujen myöntämisen perusteet	1
1. Palvelujen järjestämistä ohjaava lainsäädäntö ja hyvinvointialueen strategiset tavoitteet	1
2. Asumispalveluihin hakeutuminen ja palvelutarpeen selvittäminen	1
3. Asumispalvelujen myöntäminen	3
4. Asumispalvelun muodot ja myöntämisen perusteet asumismuodoittain	5
4.1 Yhteisöllinen asuminen	5
4.2 Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	6
5. Jatkuva arviointi	7

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen ikääntyneille suunnattujen asumispalvelujen myöntämisen perusteet

1. Palvelujen järjestämistä ohjaava lainsäädäntö ja hyvinvointialueen strategiset tavoitteet

Hyvinvointialueen ikääntyneille suunnatut asumispalvelut perustuvat lainsäädäntöön. Toimintaa ohjaavat myös hyvinvointialueen strategia ja arvot. Hyvinvointialueen tavoitteena on mahdollistaa yhä useamman iäkkään henkilön turvallinen kotona asuminen järjestämällä toimintakykyä edistäviä ja kuntouttavia palveluja sekä tarvittaessa järjestää iäkkään henkilön palveluntarvetta vastaavaa hoitoa koteihin ympäri vuorokauden. Myöntämisperusteiden tarkoituksena on turvata Etelä-Karjalan asukkaiden palvelujen kohdentuminen yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisesti sekä tukea työntekijöitä päätöksenteossa.

Iäkkäällä henkilöllä on mahdollisuus vaikuttaa palvelujensa sisältöön ja toteuttamistapaan sekä osaltaan päättää niitä koskevista valinnoista. Sekä pitkäaikainen että lyhytaikainen asumispalvelu järjestetään tarkoituksenmukaisessa yksikössä Hyvinvointialueella.

2. Asumispalveluihin hakeutuminen ja palvelutarpeen selvittäminen

Aloitteen asumispalvelujen tarpeen selvittämisestä voi tehdä iäkäs henkilö itse, omainen tai hoitava taho. Sosiaalihoitolain 1301/2014 36 § ja Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvueluista (Vanhuspalvelulaki 980/2012) edellyttävät, että iäkkään henkilön hyvinvointia,

terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevien palvelujen tarve tulee selvittää kokonaisvaltaisesti yhdessä iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen läheisensä tai hänelle määrätyn edunvalvojan kanssa. Iäkkäällä henkilöllä tarkoitetaan laissa henkilöä, jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta.

Kotona asuvan iäkkään henkilön palveluntarpeen selvittäminen ja toimintakykyarviot tehdään pääsääntöisesti kotona. Asumispalvelujen palveluntarve selvitetään siinä vaiheessa, kun iäkkään henkilön toimintakyky on vakiintunut esimerkiksi sairaalajakson päätyttyä. Palveluntarpeen selvittämisellä tarkoitetaan Vanhuspalvelulain 15 §:n mukaan iäkkään henkilön arjesta suoriutumisen ja toimintakyvyn kattavaa, moniammatillista ja monipuolista arviointia luotettavia arviointivälineitä käyttäen. Näitä arviointeja toteuttavat sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset yhdessä iäkkään henkilön ja/tai hänen läheisensä kanssa. Lähtökohtana on yleensä asiakkaan tai hänen läheisensä ilmaisema käsitys avun tarpeesta tai ammattilaisen havaitsema avun tarve.

Asumispalvelun tarvetta selvitetessä arvioidaan ensin erilaisten kotona asumista tukevien palvelujen käyttö. Näitä palveluja ovat esimerkiksi lyhytaikainen perhehoito, omaishoito, teknologiset ratkaisut, yöpartio- ja turva-auttajien käynnit, tukipalvelut (ateria-, vaatehuolto-, siivous- ja asiointipalvelu sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävä tai tukeva palvelu) sekä kotihoito. Arvioinnissa huomioidaan myös asunto-olosuhteet, ympäristön esteettömyys, omaisten ja läheisten mahdollisuus osallistua hoivaan ja huolenpitoon sekä palvelujen saatavuus.

Lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystaloudesta (Vanhuspalvelulaki 28.12.2012/980 15 a §) mukaan hyvinvointialueen on käytettävä iäkkään henkilön palvelutarpeiden ja toimintakyvyn arvioinnissa RAI-arviointivälineistöä. RAI-arviointivälineistöä käyttämällä asiakkaiden palvelutarpeet selvitetään yhdenmukaisesti ja monipuolisesti. RAI-järjestelmän tuottaman tiedon avulla palvelut pystytään

suunnittelemaan yksilöllisesti ja kohdentamaan tarpeenmukaisesti heille, jotka niitä tarvitsevat.

Arvioinnin tukena käytetään tarvittaessa luotettavia toimintakykymittareita mm. muistin testaamisessa MMSE-asteikkoa / tai CERAD tehtäväsarjaa ja ravitsemustilan arvioinnissa MNA-asteikon avulla. Fyysistä toimintakykyä mitataan ja arvioidaan esim. SPPB- testillä. Asiakaskohtaisesti arvioidaan muiden mittareiden tarpeellisuus. Arvioinnissa hyödynnetään ICF toimintakykyrakenteen mukaisia potilas-/asiakastietojärjestelmään laadittuja kirjauksia. Kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitus (ICF) kuvaa, miten sairauden ja vamman vaikutukset näkyvät henkilön elämässä.

Asiakkaan palveluntarpeen arvioinnissa käytetään iRAIHC - osittaisarviointia vähintään seuraavin mittarein: CPS, ADL-H, IADLP, MapLe5

3. Asumispalvelujen myöntäminen

Palvelun myöntäminen perustuu moniammatillisesti tehtyyn iäkkään henkilön palvelutarpeen selvittämiseen ja kokonaisarvioon. Yksittäisen myöntämisperusteen täytyminen ei vielä tarkoita myönteistä asumispalvelupäätöstä. Iäkäs henkilö saa asumispalvelusta kirjallisen valituskelpoisen viranhaltijapäätöksen.

Iäkkään henkilön oma tahdonilmaisu huomioidaan ja kirjataan palvelua myönnettäessä. Avio- ja avopuolisoille järjestetään mahdollisuus asua yhdessä aina, kun se on mahdollista.

Jos iäkäs henkilö on hakeutunut asumispalvelujen piiriin itsemaksavana ja hän haluaa Hyvinvointialueen palvelujen piiriin taloudellisen tilanteen muuttuessa, hänen toimintakykynsä ja avun tarpeensa arvioidaan samalla tavalla kuin ensi kertaa palvelujen piiriin hakeuduttaessa.

Asumispalvelujen myöntämisperusteet ovat kaikille Hyvinvointialueen alueella asuville ja alueelle muuttaville samat. Muulle hyvinvointialueelle muuttavan

myöntämisperusteet määrittelee vastaanottava hyvinvointialue.

Kotikuntamuuttajan tulee tehdä mahdollisimman pian muuttoilmoitus Digi- ja väestötietovirastoon.

Asumispalveluhakemus voidaan hylätä, mikäli palvelutarpeen arvioinnin perusteella myöntämisen perusteet eivät täyty tai joku muu kuin haettu palvelumuoto arvioidaan iäkkäälle henkilölle soveltuvammaksi. Asiakkaalle tehdään kielteinen päätös myös siinä tapauksessa, että tarvittavaa palvelua ei ole saatavilla kolmen kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. Tällöin asia laitetaan uudelleen vireille välittömästi eikä uutta palvelutarpeen selvitystä vaadita. Mikäli iäkäs henkilö kieltäytyy tarjotusta asumispalvelupaikasta, arvioidaan tarvetta tehdä uusi palvelutarpeen selvitys.

Pitkäaikaista asumispalvelua ei voi jäädä odottamaan erikoissairaanhoidon tai perusterveydenhuollon osastolle ilman lääketieteellistä hoidon tarvetta (Vanhuspalvelulaki 14a§). Tarvittaessa iäkkäälle henkilölle järjestetään palvelutarpeen mukaiset kotihoidon palvelut odotusajalle tai hänelle järjestetään lyhytaikaisen asumisen palvelu Hyvinvointialueen asumispalveluyksikössä, kunnes hänelle on tarjottu ensimmäistä asumispaikkaa asiakkaan toivomasta tai sen lähiympäristössä olevasta ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköstä. Mikäli asiakas ei ota paikkaa vastaan, siirtyy hän odottamaan seuraavaa vaihtoehtoista asumispaikkaa kotiin, kotiin vietävien palvelujen turvin.

Palveluseteli on vaihtoehtoinen tapa järjestää Hyvinvointialueen järjestämismääräyksellä olevia sosiaali- ja terveystaloudellisia palveluja. Palvelusetelin käyttöä säätelee Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (1023/2015). Asumispalveluissa on käytössä ikääntyneille suunnatun yhteisöllisen asumisen ja ikääntyneille suunnatun ympärivuorokautisen palveluasumisen palveluseteli. Kun ikääntynyt henkilö on saanut myönteisen päätöksen asumispalvelusta, hän voi halutessaan valita palvelun toteutuksen tuloperustaisella palvelusetelillä. Tällöin hän valitsee itse asumispalvelunsa toteuttajaksi jonkin Hyvinvointialueen kyseiseen palveluun hyväksymistä asumisyksiköistä ja saa asumispalvelujensa kustannusten maksamiseen omien tulojensa pohjalta määräytyvän palvelusetelin. Palveluseteli vähentää setelin arvon mukaisella määrällä henkilön itse

palveluntuottajalle maksamaa osuutta. Vuokran asukas maksaa suoraan palveluntuottajalle.

4. Asumispalvelun muodot ja myöntämisen perusteet asumismuodoittain

4.1 Yhteisöllinen asuminen (Sosiaalihuoltolaki 21 b §)

Yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Yhteisöllisen asumisen tavoitteena on iäkkään henkilön aktiivinen omien voimavarojen käyttö, fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn tukeminen ja arjen hyvinvointi.

Yhteisöllinen asuminen sopii iäkkäille henkilöille, joilla on turvattomuutta, turvattomuuden vuoksi runsasta terveyspalveluiden käyttöä ilman somaattista syytä, paljon kotihoidon palveluja, paljon turvapuhelinhälytyksiä tai nykyiset asumisolosuhteet eivät mahdollista turvallista kotona asumista.

Yhteisöllisen asumisen arvioinnissa käytetään iRAIHC – osittaisarvioinnin mittaria SOCWD, joka kuvaa sosiaalista vetäytymistä asteikolla 0–12. Mittarissa arvioidaan asiakkaan motivaation puutetta, vetäytymistä, sosiaalisen kanssakäymisen vähentymistä ja mielihyvän kokemisen sanattoman viestinnän puutetta (anhedonia). Kun mittarin tulos on 8 tai enemmän (=arvioitavat oireet ilmenevät lähes päivittäin), asiakas voidaan ohjata yhteisölliseen asumiseen.

Yhteisölliseen asumiseen kuuluvat asukkaan tarpeita vastaava asunto ja sosiaalista kanssakäymistä tukeva yhteisöllinen toiminta. Yhteisöllinen toiminta voi olla yhteistä ruokailua tai muuta fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä ylläpitävää toimintaa. Tukipalvelujen (pyykinhuolto, siivous, ruokapalvelut, turvapalvelut, asiointipalvelu) tarve selvitetään ja järjestämisestä sovitaan yhdessä iäkkään henkilön kanssa. Tukipalvelut iäkäs henkilö voi järjestää

itse tai yhdessä omaisten kanssa, ostaa ne yksityiseltä palvelutuottajalta tai Etelä-Karjalan hyvinvointialueelta.

Hoivan ja hoidon järjestämiseksi yhteisölliseen asumiseen on mahdollista saada kotihoidon palvelua perustuen sosiaalihuoltolain 36§:n mukaiseen palvelutarpeen arviointiin ja Hyvinvointialueen kotihoidon myöntämisperusteisiin. Asukas maksaa käyttämistään tuki- ja kotihoidon palveluista.

4.2 Ympäri vuorokautinen palveluasuminen

Ympäri vuorokautista palveluasumista järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista (SHL 21 c §) eikä turvallista asumista voida muutoin järjestää. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen yksikön tilat ovat esteettömät. Oman vuokra-asunnon lisäksi asukkailla on käytössä yhteisiä tiloja. Henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden. Asukas maksaa asumisestaan vuokran ja saamastaan palvelusta tulosidonnaisen asiakasmaksun.

Sosiaalihuoltolain mukainen laitoshoido, jota toteutetaan vanhainkodeissa, on väistyvä asumisen muoto. Hyvinvointialueella tämän asumismuodon mukaista palvelua järjestetään Ruokolahden palvelukeskuksessa. Vanhainkotiasumisen myöntämisperusteet ovat samat kuin ympärivuorokautiseen palveluasumiseen. Vanhainkodissa asukas maksaa laitoshoidon asiakasmaksun.

Ympäri vuorokautisen palveluasumisen myöntämisen edellytyksenä on, että:

- asiakkaalle on tehty moniammatillinen palvelutarpeen arviointi
- asiakas tarvitsee jatkuvaa ympärivuorokautista hoitoa/hoivaa, huolenpitoa ja/tai valvontaa
- Ympäri vuorokautisen palveluasumisen myöntämisen edellytyksenä on, että asiakas on kokeillut kotona asumista kotihoidon ja kotiin vietävien palvelujen turvin ja ollut arviointijakson hyvinvointialueen asumisyksikössä palvelutarpeenarviointia varten.

- asiakas ei kykene toimintakykynsä heikentymisen tai muiden syiden perusteella selviytymään nykyisessä tai ympärivuorokautista palveluasumista kevyemmässä asumismuodossa kotiin vietävien monipuolisten palvelujen, teknologisten ratkaisujen ja apuvälineiden turvin
- asiakkaalla on muistisairauteen liittyvä suuri riski eksyä eikä sitä voida estää hoitoon osallistuvien tai teknologisten laitteiden avulla
- iRAI mittareista vähintään kahden mittarin arvot ylittyvät

CPS	ADL-H	IADLP	MapLe5
<ul style="list-style-type: none"> • Lähimuisti • Ymmärretyksi tuleminen • Päätöksentekokyky • Kyky syödä itse 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikkuminen kotona • Ruokailu • Wc:n käyttö • Henkilökohtainen hygienia 	<ul style="list-style-type: none"> • Aterioiden valmistaminen • Tavalliset kotitaloustyöt • Puhelimen käyttö • Raha-asioiden hoito • Lääkityksestä huolehtiminen • Portaissa kulku • Ostoksilla käynti • Kulkuvälineiden käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> • ADL-H ja CPS ja käyttäytymisen kysymykset • Kotiympäristön olosuhteen arviointikysymykset • Lääkitys • Haavaumat • Muut muuttajat • Laitoshiitoon joutumisen uhka
CPS asteikko Kognitiivisen toimintakyvyn taso 0 ei häiriötä 1 Rajatilainen häiriö 2 Lievä häiriö 3 Keskivaikea häiriö 4 Melko vaikea häiriö 5 Vaikea häiriö 6 Erittäin vaikea häiriö	ADL-H -asteikko Päivittäisten toimintojen suorituskyvyn tasot 0 Itsenäinen 1 Ohjauksen tarvetta 2 Rajoitettu avun tarve 3 Kohtalainen avun tarve 4 Runsas avun tarve 5 Autettava 6 Täysin autettava	Mittarissa arvioidaan asiakkaan suoritumista tai kykyä suoriutua yllä olevista arkisuoritumiseen liittyvistä toiminnoista: Jokainen toiminta arvioidaan erikseen: Suorituskky pistemäärä 0 Itsenäinen 1 Apua vain valmisteluissa 2 Seurantaa-ohjausta/vihjeitä 3 Tarvitsee rajoitetusti apua 4 Tarvitsee runsaasti apua 5 Tarvitsee suurimman mahdollisen avun 6 Täysin autettava	Mittari kuvaa asiakkaan palvelujen tarvetta asteikolla 1-5; mitä suurempi arvo, sitä enemmän palveluntarvetta. 1 vähäinen avuntarve 2 lievä avuntarve 3 kohtalainen avuntarve 4 suuri avuntarve 5 erittäin suuri avuntarve
3 tai suurempi	3 tai suurempi	40 tai suurempi	4 tai suurempi

5. Jatkuva arviointi

Asukkaan palvelutarvetta ja toimintakykyä seurataan ja arvioidaan myös asumispalveluissa, jotta hän saa toimintakykynsä mukaiset tarvitsemansa

palvelut. Aukkaan kansa tehdään RAI- arviointi vähintään puolen vuoden välein tai tarvittaessa useammin toimintakyvyn muuttuessa. Arvioinnin perusteella palveluita voidaan lisätä tai vähentää tarpeen mukaan.

Asumispalvelun myönteinen päätös voidaan purkaa, mikäli asukkaan toimintakyvyssä ja arjessa selviytymisessä tapahtuu sellaisia muutoksia, että asumispalvelua ei tarvita.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue

Kirjaamo

Valto Käkelän katu 3

53130 Lappeenranta

Vaihde 05 352 000

Faksi 05 352 7800

etunimi.sukunimi@ekhva.fi

www.ekhva.fi

Y-tunnus: 3221313-1